

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN
ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK
ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF THE PRE-SERVICE
SOCIAL SCIENCES TEACHERS IN ERZURUM IN THE FIELD OF
GEOGRAPHY

Ogün COŞKUN*

Özet

Bu çalışma, Erzurum'daki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya ile ilgili öz yeterlikleri konusunda genel bir değerlendirme yaparak, çeşitli değişkenler açısından ortaya çıkabilecek farklılaşmaları tespit etme amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Çalışmada, veri toplama aracı olarak, Karadeniz (2005) tarafından geliştirilmiş olan "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnancı" adlı 19 maddelik ölçek kullanılmıştır. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği son sınıf öğrencisi olan 60'ı kız 98'i erkek toplam 158 öğretmen adayına uygulanan ölçekten elde edilen bulgulara dayalı olarak; öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki genel öz yeterlik durumları ile söz konusu genel durumun bazı değişkenler etkisiyle gösterdiği değişimlerin yorumlanmasına gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Öz yeterlik, Sosyal Bilgiler Öğretimi.

Abstract

This study was carried out to make a general evaluation about the self-efficacy levels of the pre-service social sciences teachers in Erzurum related to the field of

* Arş.Gör., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi A.B.D.

geography and to determine the differentiations to be brought about in terms of different variables.

In the study, as a data collection instrument, the "Self-efficacy Beliefs of Pre-service Social Sciences Teachers Related to the Field of Geography" of 19 items designed by Karadeniz (2005) was used. According to the findings obtained from 158 fourth-year pre-service teachers, 60 male and 98 female, from the Department of Social Sciences Teaching of Atatürk University, Kâzım Karabekir Education Faculty, it was attempted to evaluate the general self-efficacy levels of pre-service teachers in geography and the variations occurred due to some variables.

Keywords: *Geography Education, Self-efficacy, Social Sciences Teaching*

I. GİRİŞ

Bireylerin tüm eğitim hayatları içinde temel teşkil etmesi açısından taşıdığı önemin yanında orta öğretim sıralarında başlayacak olan branşlaşmaya yönelik ilk adımların atıldığı kademeler olması açısından da ilköğretim eğitiminin ayrı bir önemi vardır. İlköğretimin ilk ve ikinci kademeleri, öğrencilerin coğrafi kavramlarla ilk defa karşılaştıkları eğitim yıllarıdır. Dolayısıyla orta öğretim ve ilerleyen eğitim kademelerinde sağlam bir coğrafi bilince sahip bireyler yetiştirmenin yolu ilköğretim kademelerindeki bu derslerden geçmektedir. Bu açıdan ele alındığında, ilköğretim yıllarında atılacak doğru adımların bireylerin tüm eğitim yaşantılarını olumlu etkileyeceği kaçınılmaz olduğundan sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine düşen görevlerin zorluğu da bir kez daha açıkça görülmektedir. Taşıdıkları bu sorumluluklar, doğal olarak ilköğretim kademelerindeki öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerin sayısında da artışa sebep olmuştur.

Öğretmenlerin sahip olması gereken nitelikler açısından, yeterlik kavramı, öğretmen yetiştirme açısından da öz yeterlik kavramı bu kapsamda öne çıkan önemli kavramlar olarak görülmektedirler. Yeterlik, sözlük anlamı olarak, bir insanın kendi sorunlarını çözmeye yeteneğine sahip olduğu duygusu ya da kendine yeterlik gibi ifadelerle açıklanmaktadır (Öncül,2000:1193). Öz yeterlik ise özellikle eğitim alanında, Bandura tarafından geliştirilmiş olan sosyal öğrenme kuramının önemli temel kavramlarından birisi olarak görülüp

**ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA
ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

tanımlanmıştır (Bandura,1977,1982). Gerek sosyal öğrenme kuramının eğitim kuramları içinde zamanla kendine sağlam bir yer edinmesi ve gerekse öğretmen yetiştirmede öz yeterlik kavramının önem kazanıp ön plana çıkması sebebiyle yurt içi ve yurt dışında (bazıları karşılaştırmalı olmak üzere, Cakiroglu vd.,2005 gibi) bu konuda yapılan araştırmalarda önemli derecede artış görülmüştür. Yurt dışında eğitim, sağlık vb. alanlarda bu kavrama dayalı pek çok araştırma yürütülürken, Türkiye'de de kimya, fizik, biyoloji gibi alanlarda öğretmen öz yeterlikleri ile ilgili araştırmalar yapılmıştır (Morgil vd.,2004, Gerçek vd.,2006, vb.). Öncelikle fen bilimleri alanında başlayan öz yeterlik çalışmaları, Karadeniz (2005) tarafından coğrafya alanında yapılan araştırma ile sosyal bilimler alanında da uygulanmaya başlanmıştır.

Farklı pek çok alanda etkin bir kavram olan öz yeterlik, bu anahtar işlevini çeşitli alanlar için sürdürmektedir. Öz yeterlik inancının önemli olduğu bu alanlardan biri de yaşam boyu öğrenmedir. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin kendi kendilerini yönlendirmelerini ve bilgi problemleri ile bilgi problemi çözme eylemlerini kendi istekleriyle gerçekleştirmelerini gerektirir (Kurbanoglu,2004:144). Öğretmenlik gibi, öğrenmenin hiç bitmediği ya da bir diğer deyişle güncel gelişmeleri takip etmenin zorunluluk olduğu bir meslek için de öz yeterlik kavramı yaşam boyu öğrenme açısından oldukça büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin pek çok alanda bilgi, beceri ve donanıma sahip olmaları gerektiği herkesçe bilinmektedir. Meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür gibi temel alanlarda donanım sahibi olmanın yanı sıra öğretimini üstlendiği bilişsel alanlarda da kendini yeterli hissetmesi öğretmenin içsel motivasyonu açısından önemli görülmektedir. Burada ilköğretim ve orta öğretim öğretmenlerini ayıran önemli bir nokta ise orta öğretim öğretmenlerinin genellikle bir bilim dalına ve onun alt alanlarına ilişkin donanıma ihtiyaç duymasına karşılık ilköğretim ilk ve ikinci kademe öğretmenlerinin birden çok bilimsel disipline ilişkin altyapıya ihtiyaç duymasıdır.

Bu çerçevede, öğrencilerin temel bilgi, beceri ve tutumları kazandıkları ilk basamak olması açısından büyük önem taşıyan ilköğretim kademelerindeki sosyal bilgiler dersinin de, öğrencilerin sosyalleşmesi sürecinde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilir (Kan,2006:537). Farklı yaklaşımların merkeze alındığı çeşitli tanımları olan sosyal bilgiler ile ilgili olarak üzerinde uzlaşmış olan en önemli özelliklerden birisi de sosyal bilgilerin disiplinler arası ve aynı

zamanda çok disiplinli bir alan olduğudur (Doğanay,2003:16). Yukarıda ifade edildiği gibi, birden çok alana ilişkin bilgi, beceri ve donanıma ihtiyaç duyan ilköğretim öğretmenliklerinden biri de sosyal bilgiler öğretmenliğidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih, felsefe vb. alanlar dışında coğrafya alanında da söz konusu donanımlara sahip olmaları ve bu alanda da kendilerini yeterli hissetmeleri beklenir. Bu beklentiden hareketle, gerek orta öğretim coğrafya eğitiminin sağlam temeller üzerinde yükselmesi ve gerekse ilköğretim sosyal bilgiler eğitiminin amaçlandığı şekilde gerçekleşmesi açısından sosyal bilgiler öğretmenleri için coğrafya alanında öz yeterlik seviyelerinin oldukça önemli olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.

II. AMAÇ VE METOT

Araştırmayı, izlenen yöntem açısından betimsel araştırmalar grubunda ele almak mümkündür. Bilindiği üzere, betimleme, olayları, obje ve problemleri anlayıp açıklamada ilk aşamayı oluşturmaktadır (Kaptan,1998:59). Bu açıdan, araştırmanın sonuçlarının sosyal bilgiler eğitimi sürecinde coğrafya ile ilgili mevcut aksayan yönlerin belirlenmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Karadeniz (2005) tarafından geliştirilmiş olan ölçek kullanılmıştır (Ek). "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik inancı ölçeği" olarak adlandırılmış olan veri toplama aracı, olumlu ve olumsuz içerikli 19 maddeden oluşan üç alt boyutu olan Likert tipi 5'li dereceleme ölçeği şeklinde tasarlanmıştır. Veri toplama aracı, daha önce adı geçen araştırmacı tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına tabi tutulduğu için burada bu ön uygulamalara gerek duyulmamıştır.*

Söz konusu metodoloji çerçevesinde, ulaşılmak istenen genel amacı "Erzurum'daki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerinin genel durumu nedir?" sorusuna cevap aramak şeklinde özetlemek mümkündür. Bu genel amaca uygun olarak cevap aranacak diğer sorular ise şunlardır:

* Ölçeğe ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında hem cronbach alpha katsayısı hesaplanmış, hem de test yarılama yöntemi kullanılmış ve ölçek faktör analizine tabi tutulmuştur. Buna göre ölçeğin test yarılama yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.79, alpha katsayısı da 0.80 bulunmuştur (Karadeniz,2005:66-67).

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

•Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik seviyelerinde alt boyutlar açısından bir farklılaşma var mıdır?

•Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik seviyelerinde cinsiyete göre bir farklılaşma var mıdır?

•Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik seviyelerinde öğrenim türüne göre bir farklılaşma var mıdır?

Bu genel amaçlar doğrultusunda, 2007–2008 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 60'ı kız 98'i erkek 158 son sınıf öğrencisi* araştırmmanın uygulama grubunu oluşturmaktadır. Uygulama grubunun tamamına ulaşılabilmesi sebebiyle eğitim çalışmalarında sıkça rastlanılan evren-örneklem metodu bu çalışmada kullanılmamıştır.

Veri toplama aracının, araştırmanın genel amaçları doğrultusunda kullanılabilir olduğu, öğretmen adaylarının yapılan uygulamalarda ölçüğe ilişkin olarak verdikleri cevapların içten ve tarafsız olduğu varsayımlarına dayalı olarak hazırlanan bu çalışma, Erzurum'daki sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınırlı tutulmuştur. Anlamlılık düzeyinin $p < 0.05$ olarak kabul edildiği araştırmada, veri çözümleme teknikleri için SPSS 11.5 sürümü kullanılmış, analiz aşamasında, Frekans testi ile Independent Samples T-Test (Bağımsız T-Testi) analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır.

III. BULGULAR VE YORUM

Yapılan uygulamalar ile elde edilen bulguların ve sonuçların ifade edilmesinden önce uygulamaların yapıldığı çalışma grubuna ilişkin bazı bireysel özelliklerin belirtilmesinde fayda görülmektedir. Tablo 1'in incelenmesi ile görüleceği üzere, çalışma grubundaki 158 sosyal bilgiler öğretmeni adayının 95'inin babası kamu görevlisi 35'ininki çiftçi ya da özel sektör işçisi, 8'i esnaf ve 20'si de serbest meslek sahibidir. Buna göre, baba mesleği açısından en yoğun grubu yaklaşık % 60.2 ile kamu çalışanları oluşturmaktadır. Anne mesleği açısından incelendiğinde ise grubun çok büyük bir kısmının, yaklaşık % 95'lik bölümünün annesinin ev hanımı olduğu ve

* Kısa bir süre sonra sosyal bilgiler öğretmeni unvanı alacakları düşünülerek, araştırmanın bundan sonraki bölümlerinde son sınıf öğrencisi yerine öğretmen adayı ifadesi kullanılması uygun görülmüştür.

sadece 8 adayın annesinin çalıştığını görmek mümkündür. Öğretmen adaylarının bitirmiş oldukları orta öğretim kurumları açısından dağılımlarında ise ilk sırada genel lise ve meslek liseleri gelmektedir. 123 adayın genel ve meslek lisesi çıkışlı olduğu ve bu grubun, bütünüün yaklaşık % 77.8'ini oluşturduğu düşünüldüğünde söz konusu liselerin bu eğitim programına kaynaklık eden en önemli orta öğretim kurumları olduğunu söylemek mümkündür. 28 adayın mezun olduğu Anadolu Öğretmen Lisesi ve 7 adayın mezun olduğu Fen ve Anadolu Liseleri ise sırasıyla % 17.8 ve % 4.4'lük oranlarıyla ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadırlar. Öğretmen adaylarının aile ikametleri açısından gruplandırılmaları sonucunda da önemli yığılımlar tespit etmek mümkündür. Bu gruplandırmada ilk sırada % 42.4'lük oranla il merkezinde ikamet edenler gelmektedir. İkinci sırada % 34.1 ile ilçe merkezinde oturanlar gelmekte olup, bunları % 14 ile köylerde oturanlar izlemektedir. Ailesi kasabada ikamet eden % 9.5'lik grup ise bu listenin son sırasında yer bulmaktadır.

Tablo 1: Uygulamaya katılan öğretmen adaylarına ilişkin bazı nitelikler

Baba mesleği	Sayı	Yüzde	İkamet	Sayı	Yüzde
Kamu çalışanı	95	60.2	İl merkezi	67	42.4
Çiftçi-özel sek. işçisi	35	22.1	İlçe merkezi	54	34.1
Esnaf	8	5.1	Kasaba	15	9.5
Serbest meslek	20	12.6	Köy	22	14.0
Toplam	158	100.0	Toplam	158	100.0
Anne mesleği	Sayı	Yüzde	Mezuniyet	Sayı	Yüzde
Ev hanımı	150	95.0	Anadolu Öğrt.Lis.	28	17.8
Çalışan	8	5.0	Fen ve Anadolu Lis.	7	4.4
Toplam	158	100.0	Genel ve Meslek Lis.	123	77.8
			Toplam	158	100.0

Bazı bireysel özellikleri tanımlanan sosyal bilgiler öğretmeni adayı bu 158 kişilik gruba yönelik olarak yapılan uygulamalardan elde edilen bulgular ve yorumları maddeler halinde açıklamak mümkündür:

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

a) Öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik seviyeleri nedir?

Çalışmanın bu aşamasında, yapılan uygulamalar neticesinde öğretmen adaylarının aldıkları puanların yorumlanması yoluyla öz yeterlik seviyelerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla, ölçekteki 19 madde için verilen cevaplara belirli puanlar verilmiştir. Likert tipi 5'li ölçek olarak tasarlanmış olan veri toplama aracındaki her bir ifadenin karşısında farklı durumlara ilişkin beş seçenek yer almaktadır. Verilecek cevabın niteliğine göre oluşturulmuş olan bu seçenekler, her zaman, genellikle, bazen, nadiren ve hiçbir zaman ifadelerinden oluşmaktadır. Öğretmen adayları tarafından verilen cevapların puanlanması aşamasında, her bir olumlu madde için, her zaman seçeneğine 5 puan, genellikle seçeneğine 4 puan, bazen için 3 puan, nadiren ve hiçbir zaman ifadeleri için ise sırasıyla 2 puan ve 1 puan verilmiştir. Aynı işlemin her bir olumsuz madde için tersten yapılmasıyla da ölçekteki maddelerin puanlanması işlemi tamamlanmıştır (Kumar,2005:148-149). Bu durumda, 19 maddelik ölçekteki tüm maddeleri cevaplandıran bir öğretmen adayı en az 19 en fazla ise 95 puan alacaktır. Böylece, 19 ile 95 frekans aralığında yer alan puanların yorumlanması ile de ortalama öz yeterlik düzeyi belirlenecektir. Burada, her öğretmen adayının ölçekten alacağı puanın hesaplanmasının tüm uygulama grubunun ortalama özyeterlik seviyesinin de belirlenmesini sağlayacağı düşünülmüştür.

Çalışmada elde edilen verilerin incelenmesiyle görüleceği gibi, adaylar arasında en yüksek puan 89 en düşük puan ise 38 olmuştur (Tablo 2). Uygulama grubunda yer alan öğretmen adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları ise $\bar{X} = 71.03$ olarak belirlenmiştir. Aritmetik ortalamanın 71.03 olmasını, bir diğer deyişle ölçekten alınabilecek en düşük puan olan 19'dan ziyade alınabilecek en yüksek puan olan 95'e daha yakın bir ortalamanın alınmış olmasını olumlu bir sonuç olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik puanlarının genel durumu

N	\bar{X}	SS	Minimum Puan	Maksimum Puan
158	71.03	9.25	38.00	89.00

Uygulama grubundaki öğretmen adaylarının aldığı puanların aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 71.03$) alınabilecek tüm puanlar açısından değerlendirilmesi ise biraz daha farklı olacaktır. Karadeniz ve Özdemir tarafından da belirtildiği üzere*, ölçekten elde edilen puanların yorumlanmasında 19-59 arasındaki puanları düşük puanlar, 60-82 arasındaki puanları orta düzeyde puanlar ve 83'ten yüksek puanları ise yüksek puanlar olarak kabul etmek mümkündür (2006:27). Bu değerlendirme esas alındığında, uygulama grubundaki sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının, ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalamasının ve dolayısıyla coğrafya alanındaki öz yeterlik seviyelerinin orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

b) Öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin özyeterliklerinde alt boyutlar açısından bir farklılaşma var mıdır?

Metodoloji kısmında da vurgulandığı üzere, veri toplama aracı üç boyutlu bir ölçek şeklinde tasarlanmıştır. "Coğrafi benlik algısı", "coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" ve "coğrafya alanında davranışlarda farkındalık" adlarını taşıyan bu üç alt boyuta ait maddelerin birleşimi ölçeği oluşturmaktadır. Bir araya gelerek aynı amaca yönelik bir ölçeği oluşturmaları açısından bir bütünlük taşıyan, ancak kendi içlerinde farklı birtakım özellikleri ölçen bu alt boyutlar açısından da elde edilen sonuçların yorumlanmasına gayret edilmiştir.

Veri toplama aracının içerdiği üç alt boyuttan biri "coğrafi benlik algısı" boyutudur. Dört olumlu maddeden oluşan bu boyuta ilişkin olarak, uygulama grubundaki öğretmen adaylarının cevaplarında bazı yığılımlar tespit etmek mümkündür (Tablo 3). Bu alt boyuta ait maddeler içinde en yüksek olumlu katılımın görüldüğü madde "Yeterince uğraşırsam her türlü coğrafi olay veya durumu açıklayabilirim" ifadesine yönelik olmuştur. Sadece 10 öğretmen adayının olumsuz görüş bildirdiği bu madde için 129 aday ya da başka bir ifade ile tüm öğretmen adaylarının yaklaşık % 81.6'lık bölümü olumlu cevaplar vermiştir*. Söz konusu maddedeki yüksek katılım oranı, öğretmen adaylarının

* Burada, ölçek sahibinin oluşturduğu puan yorum tablosuna sadık kalınarak, elde edilen aritmetik ortalamanın söz konusu dağılıma uygun yapılmasına dikkat edilmiştir.

* Yapılan yorumlamalarda, olumlu maddeler için, genellikle ve her zaman seçenekleri olumlu cevaplar olarak, nadiren ve hiçbir zaman seçenekleri ise olumsuz cevaplar olarak yorumlanmış bazen seçeneği ise doğrudan olumlu ya da olumsuz bir cevap

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

coğrafya alanına ilişkin öğrenmelerde olumsuz bir ön yargıya sahip olmadıklarını da göstermesi açısından önemlidir. Gerçekten de, adayların oldukça yüksek bir oranda, yeterince uğraşmaları halinde her türlü coğrafi olay ya da durumu açıklayabilmelerine inanmaları durumunu coğrafya alanına yönelik herhangi bir önyargı taşımadıkları şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu boyuttaki olumlu katılımın en düşük, bazen seçeneğindeki yığılımın en fazla ve olumsuz katılımın en yüksek olduğu madde ise "Öğrenimimden sonrası için yeterince coğrafi bilgiyle donanımlı olduğumu düşünüyorum." şeklindeki ifadedir. Katılımcıların yaklaşık % 22'sinin olumsuz görüş bildirdiği ve % 27.8'inin de bazen seçeneğini işaretlediği bu madde için olumlu görüşlerin diğer üç maddeye göre biraz daha düşük (% 49.3) olduğu görülmektedir. Bu durumu, söz konusu olumlu maddenin geniş içeriği ile ilişkilendirmek mümkündür. Buna göre, öğretmen adaylarının bir kısmının öğretmenlik yaşamı için yeterli coğrafi bilgiyle donanımlı olduklarını düşünmedikleri görülmektedir.

Tablo 3: Coğrafi benlik algısı adlı alt boyuta ilişkin olarak verilen cevapların dağılımları

Coğrafi benlik algısı adlı alt boyuta ilişkin maddeler	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Öğrenimimden sonrası için yeterince coğrafi bilgiyle donanımlı olduğumu düşünüyorum.	9	69	44	20	16
Coğrafya bilgilerim sayesinde kendimi doğal çevreye daha uyumlu hissediyorum.	26	80	29	18	5
Mekânsal sorunları coğrafya bilgilerimle algılayabildiğimi düşünüyorum.	23	82	42	10	1
Yeterince uğraşırsam her türlü coğrafi olay veya durumu açıklayabilirim.	72	57	19	8	2

Coğrafi benlik algısı adlı boyuta ilişkin sonuçlara göre, en düşük puan 6, en yüksek puan ise 20 olmuştur. Bu boyuta ilişkin aritmetik ortalama ise

şeklinde yorumlanmamış, kısmi bir olumluluk ya da olumsuzluk içerdiğinden, bazen seçeneğinde görülebilecek yığılımlar kararsızlık olarak nitelenmiştir. Olumsuz ifadeler için bu değerlendirme tersten yapılmıştır.

\bar{X} =14.81 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6). Bu alt boyutun dört maddeden oluşması sebebiyle alınabilecek en yüksek puanın 20 ve en düşük puanında 4 olduğu düşünüldüğünde, grubun aritmetik ortalamasının 4'ten ziyade 20'ye yakın olmasını olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Veri toplama aracındaki ikinci alt boyut ise "Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme" alt boyutudur. Sekiz olumlu maddeden oluşan bu boyuta ilişkin olarak verilmiş cevaplarda da bazı maddelerde bir yığılımdan söz etmek mümkündür (Tablo 4). Bu boyuta ilişkin olarak, "Coğrafya konularına yönelik grafik ve tabloları yorumlayabilirim" şeklindeki ifadenin en yüksek olumlu katılıma sahip olduğu görülmektedir. Uygulamalara katılan 158 öğretmen adayınının 140'ı yani yaklaşık % 88.6'lık bölümü bu ifade için her zaman ve genellikle şeklinde cevaplar vererek olumlu katılımında bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının bu maddeye ilişkin yüksek olumlu katılımları, grafik ve tablolara yönelik konularda kendilerini yeterli buldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu da öğretmen adaylarının coğrafya için oldukça önemli olan görsel ifade teknikleri açısından önemli bir sorun yaşamadıkları düşüncesini oluşturmaktadır. Bu boyuta ilişkin olarak, diğer maddelere göre, olumlu katılımın en düşük olduğu ve bazen seçeneğinin en yoğun işaretlendiği madde ise "Coğrafyayla ilgili yeni bir durumla karşılaştığımda nasıl davranmam gerektiğini bilirim" ifadesidir. Adaylar yaklaşık % 57 oranında olumlu görüş bildirirken yaklaşık % 34.1 oranında da kararsız kalıp bazen seçeneğini işaretlemişlerdir. Buna göre, coğrafya alanında üst düzey donanım gerektiren bu madde için öğretmen adaylarının bir kısmının kendisini tam anlamıyla yeterli görmediği sonucunu çıkartmak mümkündür.

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tablo 4: Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme boyutuna ilişkin cevapların dağılımları

Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme adlı alt boyuta ilişkin maddeler	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Coğrafya bilgilerimi başkalarına iyi bir şekilde öğretebilirim.	46	80	28	4	-
Coğrafi bilgilerim sayesinde coğrafi öngörülerde (tahminlerde) bulunabilirim.	29	83	34	11	1
Coğrafya bilgilerimi haritalar üzerinde gösterebilirim.	40	80	28	10	-
Coğrafya bilgilerimle çevremi sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	42	83	22	10	1
Coğrafyayla ilgili yeni bir durumla karşılaştığımda nasıl davranmam gerektiğini bilirim.	14	76	54	13	1
Coğrafi bakış açısına yeterince sahip olduğumu düşünüyorum.	27	80	31	12	8
Coğrafya konularına yönelik grafik ve tabloları yorumlayabilirim.	61	79	11	6	1
Coğrafya bilgimi günlük yaşamımda etkin olarak kullanabildiğimi düşünüyorum.	24	84	38	10	2

Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme boyutuna ilişkin olarak, uygulamalardan elde edilen en yüksek puan 40 en düşük puan ise 16 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6). Katılımcıların aritmetik ortalaması ise $\bar{X} = 31.00$ kadar olup, bu ortalamanın, birkaç maddedeki sapmalar dışında, alınabilecek en yüksek puan olan 40'a yakınlığından ötürü olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

“Coğrafya alanında davranışlarda farkındalık” veri toplama aracındaki üçüncü ve son boyuttur. Yedi olumsuz maddenin birleşmesiyle oluşmuş olan bu boyuttaki ifadeler öğrencilerin coğrafya alanındaki mevcut donanımlarının davranış boyutundaki yansımalarına ilişkin fikir verici niteliktedir. Bu boyutta yer alan yedi maddeye öğretmen adaylarının verdiği cevaplar içinde iki

maddede dikkate değer bir yığılımın varlığından söz etmek mümkündür (Tablo 5). Öğretmen adayları "Coğrafyanın benim için uygun bir uğraş olmadığını düşünüyorum" şeklinde bir ifade içeren maddeye yaklaşık % 70.8 oranında (112 kişi) nadiren ve hiçbir zaman şeklinde cevaplar vermişlerdir. Olumsuz içerik taşıyan bu maddeye ilişkin olarak katılımcıların yüksek oranda bu cevapları vermeleri durumunu coğrafyaya ilişkin olarak belirli düzeyde bir kabullenme ya da sahiplenme içinde oldukları şeklinde yorumlamak mümkündür. Önemli ölçüde bir yığılma görülen diğer bir madde ise "Coğrafya kavramlarını etkili bir şekilde öğretebilecek gerekli yöntemleri bilmiyorum" şeklindeki ifadedir. Tüm katılımcılar arasında, 44 kişinin bu maddeye her zaman ve genellikle, 73 katılımcının da bazen şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Bu durum ise, her ne kadar aksi istenir olsa da, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı coğrafya kavramlarını ve bu kavramlarla ilintili öğretim yöntemlerini henüz tam anlamıyla kavrayamadıklarını göstermektedir.

Tablo 5: Coğrafya alanında davranışlarda farkındalık boyutuna ilişkin cevapların dağılımları

Coğrafya alanında davranışlarda farkındalık adlı alt boyuta ilişkin maddeler	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Coğrafya kavramlarını etkili bir şekilde öğretebilecek gerekli yöntemleri bilmiyorum.	4	40	73	34	7
Coğrafyanın benim için uygun bir uğraş olmadığını düşünüyorum	7	13	26	15	97
Haritalardaki coğrafya bilgilerini analiz edemiyorum.	7	14	49	57	31
Coğrafya kavramlarını tam öğrenemediğimi düşünüyorum.	7	21	68	41	21
Öğrendiğim coğrafya kavramlarını hayattaki olaylarla bağdaştırıyorum.	6	16	31	61	44
Coğrafya alanında bir araştırma yapabileceğimi sanmıyorum.	9	17	34	52	46
Coğrafya bilgilerini grafik ve tablolar oluşturarak açıklayamam.	3	16	44	52	43

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

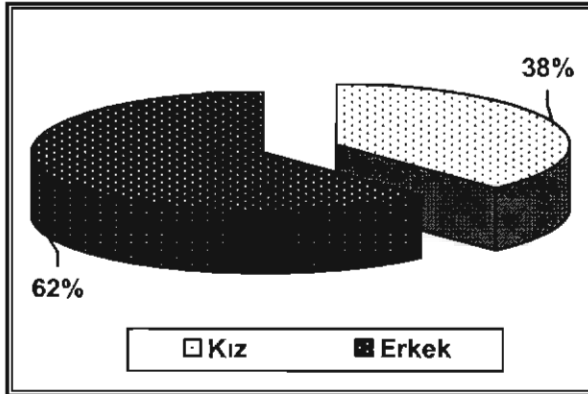
Coğrafya alanında davranışlarda farkındalık boyutuna ilişkin olarak elde edilen en yüksek puan 35 en düşük puan ise 12 olmuştur (Tablo 6). Bu boyuta ilişkin aritmetik ortalamanın $\bar{X} = 25.22$ olduğu düşünüldüğünde diğer iki boyut kadar olmasa da bu boyuttaki ifadelerde de öğretmen adaylarının olumluya yakın cevaplar verdiğini düşünülebilir. Aritmetik ortalamanın düşmesi ise katılımcıların kendilerini tam olarak yeterli görmedikleri bazı maddelerde ki olumsuz puanlamalardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 6: Veri toplama aracına ait alt boyutlara ilişkin öz yeterlik puanları

Boyut	N	\bar{X}	SS	Min. Puan	Maks. Puan
Coğrafi benlik algısı	158	14.81	2.72	6.00	20.00
Coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme	158	31.00	4.39	16.00	40.00
Coğrafya alanında davranışlarda farkındalık	158	25.22	4.40	12.00	35.00

b) Öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterliklerinde cinsiyete göre bir farklılaşma var mıdır?

Uygulama grubundaki sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının 60'ı kız 98'i ise erkeklerden oluşmaktadır (Şekil 1). Bu dağılım çerçevesinde, öz yeterlik puanlarında cinsiyet faktörüne bağlı olarak ortaya çıkabilecek bir farklılaşma olup olmadığını öğrenmek için Independent Sample t-test (bağımsız t testi) yapılmıştır.

Şekil 1: Uygulama grubundaki öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı

Tablo 7'nin incelenmesi ile görüleceği üzere, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının cinsiyetleri ile coğrafya alanına yönelik özyeterlik seviyeleri arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Söz konusu bu farklılaşmayı kız ve erkek öğrencilerin ölçeğin tamamından aldıkları puanların aritmetik ortalamalarında da açıkça görmek mümkündür. Kız katılımcıların aritmetik ortalaması 67.76 kadarken erkeklerin aritmetik ortalamasınının 73.04 kadar olduğu görülmektedir. Bu durumu erkek öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik seviyelerinin kızlara göre daha yüksek olduğu ya da bayan öğretmen adaylarının bu alandaki öz yeterlik seviyelerinin daha düşük olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlamak mümkündür.

Tablo 7: Öğretmen adaylarının coğrafya alanındaki öz yeterlik puanlarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	P
Kız	60	67.76	9.34	3.60	0.001 Anlamlı
Erkek	98	73.04	8.64		

b) Öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterliklerinde öğrenim türüne göre bir farklılaşma var mıdır?

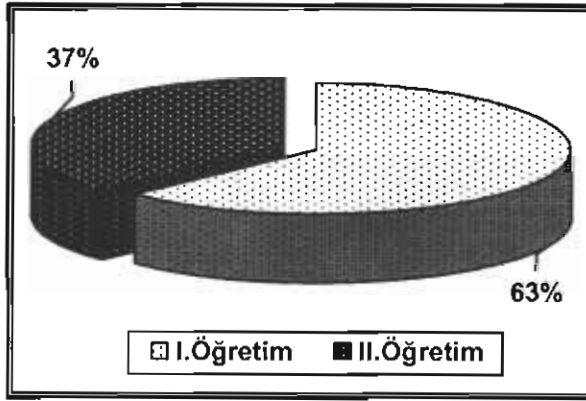
Öğrenim türü, bazı durumlarda önemli bir değişken olabilmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri program açısından I. ya da II. Öğretim öğrencisi olup olmamalarının, adayların coğrafya alanındaki öz yeterlikleri üzerinde bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığını denetlemek açısından yine bağımsız t testine başvurulmuştur. Uygulama grubunda yer alan öğretmen adaylarının 99'u I. Öğretimde, 59'u ise II. Öğretimde öğrenim görmektedirler (Şekil 2). Bu genel görünüm dâhilinde, yapılan t testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının özyeterlik seviyelerinde öğrenim türü açısından $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Bu durumu, katılımcıların aritmetik ortalamalarında da gözlemlemek mümkündür (Tablo 8).

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tablo 8: Öğretmen adaylarının öz yeterlik puanlarının öğrenim türüne göre dağılımı

Öğrenim türü	N	\bar{X}	SS	t	P
I.Öğretim	99	71.58	9.33	0.970	0.334
II. Öğretim	59	70.11	9.12		

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının I. öğretime dâhil olan bölümünün aritmetik ortalaması 71.58, II. öğretime dâhil bölümünün ise 70.11 kadar olmuştur. Görüldüğü üzere, her iki grubun aritmetik ortalaması son derece yakın değerler göstermektedir. Bağımsız t testi sonuçlarına ve aritmetik ortalamaların yakınlığına bağlı olarak, öğrenim türü faktörünün, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik düzeylerinde bir farklılaşma oluşturmadığını ifade etmek mümkündür.

Şekil 2: Uygulama grubundaki öğretmen adaylarının öğrenim türüne göre dağılımı

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretimi sürecinde, öğretmen adaylarının birden fazla alanda kendilerini yetiştirmesi gerektiği bilinmektedir. İlköğretim ikinci kademedeki görev yapmak üzere eğitim alan bu öğretmen adaylarının birden çok alanda donanımına ihtiyaç duymaları bazı alanlarda sorunlarla karşılaşabilmelerine sebep olabilmektedir. Mevcut sistem içinde sosyal bilgiler

öğretmeni adaylarının coğrafya alanına ilişkin öz yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmadan elde edilen sonuçları ve bunlara bağlı olarak şekillenen bir takım önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

•Uygulama grubunda yer alan 158 öğretmen adayının öz yeterlik ölçeğinden aldığı puanların aritmetik ortalaması $\bar{X} = 71.03$ olmuştur. Söz konusu aritmetik ortalama, 60–82 frekans aralığında yer aldığından, ölçekten alınabilecek tüm puanlar arasında orta düzeyde olduğu söylenebilir. Katılımcıların ortalamalarının düşük seviyede olmaması, coğrafya alanına yönelik olarak belirli seviyede, bir özgüven taşıdıkları ve birtakım önyargılardan arınık oldukları izlenimini vermektedir. Bu durumu, sistemde aksayan bazı noktaların yerinde müdahalelerle düzeltilebileceği ve bu yolla sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerinin daha da yükseltilebileceği açısından düşünüldüğünde olumlu bir sonuç olarak karşılamak mümkündür.

•Öğretmen adaylarının öz yeterlik seviyelerinde, cinsiyetlerine göre bir farklılaşma olup olmadığı araştırılmış ve cinsiyet faktörüne bağlı olarak $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bayan öğretmen adaylarının aleyhine görülen bu sonuca göre erkek öğretmen adaylarının bu alandaki öz yeterlik puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre, cinsiyet faktörü öğretmen adaylarının öz yeterlik seviyelerinde anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkarmaktadır. Erkek öğretmen adaylarının bu alandaki özgüvenlerinin daha yüksek oluşu ya da bayan öğretmen adaylarının özellikle ölçekteki geniş içerikli bazı maddelere karşı daha şüpheli yaklaşmasının bu sonuçlara sebep olduğunu düşünmek mümkündür.

•Öğrenim türünün öğretmen adaylarının öz yeterlik seviyelerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığı da incelenmiş ve öğretmen adaylarının coğrafya alanına yönelik öz yeterlik seviyelerinde öğrenim türüne göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. I. Öğretim ve II. Öğretim öğrencilerinin birbirine çok yakın ortalamalara sahip olması sebebiyle meydana gelen bu duruma göre her iki gruptaki sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının denk öz yeterlik seviyelerinde olduğunu ifade etmek mümkündür.

•Ölçeğe ait alt boyutlar açısından da analizler yapılarak bu yolla bir takım eğilimlerin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Coğrafi benlik algısı, coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme ve coğrafya alanında

**ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA
ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

davranışlarda farkındalık adlarını taşıyan bu üç boyuttaki maddelere ilişkin olarak verilen cevaplar ve ortaya çıkan yığılımlar incelenmiştir. Söz konusu üç boyuta ilişkin puanların aritmetik ortalamaları sırasıyla, $\bar{X} = 14.81$, $\bar{X} = 31.00$ ve $\bar{X} = 25.22$ şeklinde gerçekleşmiştir. Farklı sayıdaki maddelerden oluşmaları sebebiyle kendi içlerinde değerlendirilen bu üç boyut için olumlu katılımın en yüksek olduğu boyutun coğrafyayı yaşam becerilerine dönüştürebilme boyutu olduğu ve coğrafi benlik algısı ile coğrafya alanında davranışlarda farkındalık adlı boyutların bunu izlediği görülmektedir. Burada dikkati çeken önemli bir nokta ise, öğretmen adaylarının özellikle coğrafya alanında davranışlarda farkındalık adlı boyuta ilişkin bazı maddelere verdikleri cevaplardaki yığılımlardır. Söz konusu boyuttaki olumsuz maddelere ilişkin olarak, çok sayıda öğretmen adayının cevaplarında görülen yığılımlar önemli bulunmaktadır. Özellikle "Coğrafya kavramlarını etkili bir şekilde öğretebilecek gerekli yöntemleri bilmiyorum" ve "Coğrafya kavramlarını tam öğrenemediğimi düşünüyorum" şeklindeki iki ifadeye yüksek oranda bir katılım söz konusu olmuştur. İlk ifade için öğretmen adaylarının 44'ünün genellikle ya da her zaman cevabını verip 73'ünün ise düşüncesini bazen şeklinde ifade etmesi ya da ikinci maddeyle ilgili olarak 28 adayın genellikle ve her zaman, 68 adayın ise bazen cevaplarını vermesi bu iki madde konusunda problemler olduğunu düşündürmektedir. Adaylar, kavramlarla ilgili iki madde için de ürkek ifadeler kullanarak kendilerini bu konuda yeterli görmemektedirler. Bu sonuçlara dayalı olarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lisans eğitimi esnasında coğrafi kavramlar ve bu kavramların öğretiminde kullanılan yöntemler konularına biraz daha fazla yer verilmesi ve yapılacak uygulama sayılarının artırılmasının bu sorunun çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının, coğrafya terimleri sözlüğü almaları konusunda yönlendirilmelerinin ve coğrafya alanında daha fazla bilgi kaynağı edinmelerini sağlamanın söz konusu kavramların anlaşılabilirliğini ve bu alandaki sorunun çözümünü kolaylaştıracağı ifade edilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre pek çok maddedeki olumlu yığılımlar, sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının coğrafya alanına yönelik çeşitli önyargılar içinde olmadığı ve birçok noktada belirli düzeyde coğrafyayı içselleştirmeye yönlendikleri şeklinde yorumlanabilir. Öğretim yöntemleri ve bazı coğrafi kavramlara yönelik olumsuz durumları ortadan kaldırarak mevcut öz yeterlik

seviyesini orta düzeyden üst düzeye çıkarabilmek için bazı önlemler almak mümkündür. Söz konusu bu tip önlemler arasında, kavram ve terim öğretiminde yoğunlaşmanın yanı sıra, ders sayıları ve dağılımlarında yeni bir düzenlemeye gidilmesi ya da güncel coğrafi konularla ilgili seçmeli dersler konulmasını saymak mümkündür. Ayrıca özel öğretim yöntemleri ve ilişkili derslerde coğrafya ile ilgili kavramların öğretiminde sıkça kullanılan yöntemlerin öğretmen adaylarına yoğun bir şekilde aktarımı da söz konusu sorunun çözümünde rol oynayabilecek önlemler arasında düşünülebilir. Öğretmen adaylarının meslek hayatına geçişleri ile birlikte kendi eksikliklerini ve öz yeterlik düzeylerini çok daha iyi bir şekilde analiz edebilecekleri muhakkaktır. Bu açıdan, aktif öğretmenlik hayatına başlanmasının, öğretmen adaylarında güven artışına neden olacağı ve dolayısıyla öz yeterlik seviyelerinin biraz daha yükseleceği yönünde tahmin yürütmek mümkündür. Öğretmenlik eğitimi ile başlayıp aktif meslek yaşamı çerçevesinde devam edecek olan bu sürecin, yapılacak araştırmalar yoluyla denetiminin ve Karadeniz tarafından geliştirilen ölçeğin farklı eğitim fakültelerinde de uygulanmasının önemli ölçüde faydalı olacağı düşünülmektedir. Unutulmaması gereken bir diğer önemli konu ise, sosyal bilgiler öğretimi sürecinde coğrafya alanına yönelik olarak yaşanabilecek sorunlarla ilgili araştırmaların arttırılmasının, sistemdeki problemlerin tespit edilerek zamanında müdahale edilebilmesine olanak sağlayacağıdır.

Teşekkür

Geliştirmiş olduğu ölçeğin kullanıma izin veren Yrd. Doç.Dr. Cemile Karadeniz'e, uygulamalar sırasında yardımlarını gördüğüm Yrd. Doç.Dr. Ünal Özdemir'e ve Arş. Gör. Savaş Yeşilyurt'a katkılarından ötürü teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

Balcı,A.,2004, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Pegem Yayıncılık, 4.Baskı, Ankara.

Bandura,A.,1977, *Self-efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change*, Psychological review, vol: 84, no:2, pp: 191-215.

Bandura,A.,1982, *Self-Efficacy Mechanism In Human Agency*, American Psychologist, Vol: 37, no: 2, pp: 122-147.

Büyüköztürk,Ş.,2004, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 4.Baskı, PegemA Yayıncılık, Ankara.

Cakiroglu,J.,Cakiroglu,E.,Boone,W.J.,2005, *Pre-service teacher self-efficacy beliefs regarding science teaching: A comparison of pre-service teachers in Turkey and the USA*, Science Educator, v: 14, pp: 31-40.

Doğanay,A.,2003, "Sosyal Bilgiler Öğretimi", Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed: Cemil Öztürk, Dursun Dilek), s: 16-44, PegemA yayıncılık, Ankara.

Doğanay,H.,2002, Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Aktif Yayınevi, 5.Baskı, Erzurum.

Erden,M.,1997, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım Yayınevi, Ankara.

Gencer,S.A.,Cakiroglu,J.,2007, *Turkish preservice science teachers efficacy beliefs regarding science teaching and their beliefs about classroom management*, Teaching and Teacher Education, v: 23, pp: 664-675.

Gerçek,C.,vd.2006, *Biology teaching self-efficacy beliefs of the teacher candidates*, Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, vol: 39, no:1, pp:57-73.

Kan,Ç.,2006, *Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı*, Kastamonu Eğitim Dergisi, c:14, n:2, s: 537-544, Kastamonu.

Kaptan,S.,1998, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.

Karadeniz,C.,2005, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnancı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:20, s: 63-69, Samsun.

Karadeniz,C.,Öztürk,N.,2006, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnançları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:22, s: 23-30, Samsun.

Karasar,N.,2003, Bilimsel Araştırma Yöntemi, 12.Baskı, Nobel yayın dağıtım, Ankara.

Kumar,R.,2005, Research Methodology, SAGE Publications, London.

Kurbanoglu,S.S.,2004, Öz-Yeterlik İnancı ve Bilgi Profesyonelleri İçin Önemi, Bilgi dünyası, (5) 2, s: 137-152.

Lin,H.,Gorell,J.,2001, Exploratory analysis of pre-service teacher efficacy in Taiwan, Teaching and Teacher Education, v: 17, pp: 623-635.

Morgil,İ.,Seçken,N.,Yücel,S.A.,2004, Kimya Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, BAÜ Fen bilimleri Enstitüsü Dergisi, v:6, c:1., s: 62-72.

Nalçacı,A.,2007, İlköğretim 6. ve 7.sınıf sosyal bilgiler programındaki coğrafya konularının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri, Doğu Coğrafya Dergisi, s: 18, s: 245-263, Erzurum.

Öncül,R.,2000, Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Yayın no: 3410, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, No: 1220, Sözlük Dizisi, No:4, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Yazıcıoğlu,Y.,Erdoğan,S.,2004, SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara.

ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA ALANINA YÖNELİK ÖZ YETERLİK SEVİYELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ek: Karadeniz (2005) tarafından geliştirilen ölçek

Maddeler	Yöntü
Coğrafya bilgilerimi başkalarına iyi bir şekilde öğretebilirim.	+
Coğrafi bilgilerim sayesinde coğrafi öngörülerde (tahminlerde) bulunabilirim.	+
Coğrafya bilgilerimle çevremi sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	+
Coğrafya bilgilerini haritalar üzerinde gösterebilirim.	+
Coğrafyayla ilgili yeni bir durumla karşılaştığımda nasıl davranmam gerektiğini bilirim.	+
Coğrafi bakış açısına yeterince sahip olduğumu düşünüyorum.	+
Coğrafya konularına yönelik grafik ve tabloları yorumlayabilirim.	+
Coğrafya bilgimi günlük yaşamımda etkin olarak kullanabildiğimi düşünüyorum.	+
Öğrenimimden sonrası için yeterince coğrafi bilgiyle donanımlı olduğumu düşünüyorum.	+
Coğrafya bilgilerim sayesinde kendimi doğal çevreye daha uyumlu hissediyorum.	+
Mekânsal sorunları coğrafya bilgilerimle algılayabildiğimi düşünüyorum.	+
Yeterince uğraşırsam her türlü coğrafi olay veya durumu açıklayabilirim.	+
Coğrafya kavramlarını tam öğrenemediğimi düşünüyorum.	-
Öğrendiğim coğrafya kavramlarını hayattaki olaylarla bağdaştıramıyorum.	-
Haritalardaki coğrafya bilgilerini analiz edemiyorum.	-
Coğrafya alanında bir araştırma yapabileceğimi sanmıyorum.	-
Coğrafya kavramlarını etkili bir şekilde öğretebilecek gerekli yöntemleri bilmiyorum.	-
Coğrafya bilgilerini grafik ve tablolar oluşturarak açıklayamam.	-
Coğrafyanın benim için uygun bir uğraş olmadığını düşünüyorum.	-